

Dubrovnik i aragonsko Napuljsko Kraljevstvo u 15. stoljeću: uloga obitelji Kotrulj

Tijekom prve polovice 15. stoljeća Dubrovčani su uspostavili diplomatske i trgovačke odnose s moćnom napuljskom državom. Rasla je gospodarska razmjena, a s njome i politička povezanost. Počevši od 1428. Dubrovčani su dobili niz povlastica i izuzeća od aragonskih kraljeva i postali najpovlaštenijim trgovcima u Napuljskom Kraljevstvu. Usto, Dubrovnik je postao važno diplomatsko i obavještajno uporište kralja Alfonsa na putu ostvarenja njegovih velikih političkih ambicija na istočnoj obali Jadrana i na Balkanskom poluotoku. U odnosu između Dubrovnika i Kraljevstva najviše se istaknula obitelj Kotrulj, Jakov i njegov sin Benedikt, koji je izvojevao povlaštenu poziciju na aragonskom dvoru te velike trgovačke uspjehe u aragonskim zemljama. Našao je svoje mjesto i među humanistima i učenjacima na Alfonsovu dvoru. U drugoj polovici 15. stoljeća povlastice u Napuljskom Kraljevstvu omogućile su Dubrovačkoj Republici da premosti krizu zbog osmanskih osvajanja, a potom je Republika stekla položaj posrednika između Osmanskog Carstva i Zapada, u prvom redu Napuljskog Kraljevstva.

Teško i neizvjesno razdoblje borbe za ugarsku krunu između Sigismunda Luksemburškog i Ladislava Napuljskog podijelilo je političke snage u hrvatskim kraljevinama i Bosni i nerijetko dovodilo neutralni Dubrovnik u tjesnac.¹ Ugarska kruna bila je važan zaštitnik Dubrovnika od Venecije te vladara i velikaša iz balkanskog zaleđa. Stoga je Dubrovnik bio spreman priznati kraljem svakoga tko bi zakonito nosio tu krunu. Da je tijekom događaja tako odredio, dubrovačka vijeća priznala bi i Ladislava Napuljskog, ali nevoljko, jer bi njegova vlast u Napulju i u Ugarskoj lako mogla ugroziti dubrovačke pomorske i gospodarske interese. Zahvaljujući opreznoj politici i zaštiti kralja Sigismunda, nakon oduštavanja Ladislava Napuljskog od Dalmacije Dubrovnik nije potpao pod vlast Mletačke Republike. Štoviše, upravo je tada, još snažnije nego 1358, doživio svakovrsni uspon i jačanje samostalnosti.² Međutim, nakon Ladislavova poraza promijenio se odnos Republike prema Napuljskom Kraljevstvu. Tijekom prve polovice 15. stoljeća Dubrovčani su nastojali uspostaviti diplomatske i trgovačke odnose s moćnom napuljskom državom. U tome su im pomagale

¹ Rad je nastao uz potporu HRZZ-a, projekt INTRADA, br. 5527.

² *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 315, 387-390; SPREMIĆ 1971: 30-31.

jake veze sa Sicilijom.³ Rasla je gospodarska razmjena, a s njome i politička povezanost, o čemu svjedoče dubrovački i napuljski dokumenti, a na izravan i osoban način i Benedikt Kotrulj, u djelu *O vještini trgovine*. Dubrovčani su bili dobro obaviješteni o aragonskom kralju Alfonsu V. i komunicirali s njime još za vladavine kraljice Ivane II. Kraljica je 1420. posvojila Alfonsa kako bi se održala na prijestolju, što mu je otvorilo vrata snažnog utjecaja u Kraljevstvu. Iako je kraljica prekinula savez i opozvala posvojenje, temelji buduće Alfonsove vlasti u Napulju bili su položeni.⁴ Obaviješteni o tomu, Dubrovčani su mu se već 1427. obraćali za zaštitu od katalonskih i siciljskih gusara.⁵ Prvu povelju od Alfonsa o slobodi trgovine i naknadi šteta koje su im nanosili gusari (*salvus conductus*) Dubrovčani su dobili 1428.⁶ Iako su tijekom borbi za napuljsko prijestolje ostali neutralni čekajući ishod, kralj im je 1437. i 1439. udijelio nove povlastice.⁷

Nakon pobjede i osvajanja prijestolja 1442. Alfonso je krenuo u obnovu Napuljskog Kraljevstva oslabljenog ratovima, dinastičkim sukobima i epidemijama. Unaprijedio je Kraljevstvo ne samo vojno nego i gospodarski i kulturno. Među brojnim stranim trgovcima i kompanijama svoje mjesto u Kraljevstvu našli su i Dubrovčani.⁸ Pozdravili su kraljev uspjeh u Napulju i uspostavili redovitu diplomatsku komunikaciju. Dobili su potvrdu starih povlastica i mnoge nove – posebno su važne bile povlaštene carine i zakupi, oslobođenje od nekih daća, te povlastice o sajmovima, slobodi trgovine, sigurnoj plovidbi i izvozu žita.⁹ Od Alfonsova sina i nasljednika, kralja Ferrantea, 1459. dobili su oslobođenje od lučkih pristojbi i panatika, veća prava dubrovačkih konzula te povlastice u izvozu srebra. Do 1485. kralj Ferrante podijelio je Dubrovčanima sve privilegije koje su tražili. Diplomatski razlozi, ali i velika potreba kraljevske kovnice za srebrom koje su Dubrovčani isporučivali, poticala je kralja na takvu blagonaklonost.¹⁰ Privilegiji

³ SPREMIĆ 1971: 48-52.

⁴ RYDER 2001: 7.

⁵ *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 274-286; *Diplomatarium*: 323-324.

⁶ *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 287-288, 312-315; KÖRBLER 1916: 175; SPREMIĆ 1971: 29-30.

⁷ *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 418-420; SPREMIĆ 1971: 30.

⁸ FENIELLO 2013: 34, 37-44; DE MATTEO 2005: 122-123; ALOISIO 2010: 11.

⁹ Državni arhiv u Dubrovniku (dalje DAD), *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14, fol. 230v; *Lettere di Levante*, sv. 16, fol. 127; *Listine*, sv. 9: 227; sv. 10: 141; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 479-480, 483-485, 489-490, 532-533, 579-587, 616, 624, 626, 628; sv. 1/2: 532; KREKIĆ 1966: 215; SPREMIĆ 1971: 30-33, 35, 37-38, 126-127.

¹⁰ DAD, *Acta et diplomata*, 15. st. sv. 2, br. 42, 76; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 9, fol. 102, 103, 135v-137, 142, 158v; *Acta Consilii minoris*, sv. 10, fol. 119, 122v; *Diplomatarium*: 625; *Listine*, sv. 10: 141-142, 191, 385, 452; SPREMIĆ 1971: 30-44, 46, 164-166; ORLANDI 2016: 310, 315, 317.

aragonskih kraljeva bili su toliko važni i brojni, da su dubrovački senatori uveli poseban kodeks u koji su ih upisivali.¹¹ Dubrovčani su postali najpovlašteniji trgovci u Napuljskom Kraljevstvu, nadmašivši privilegije Mlečana. Obim dubrovačke trgovine u Kraljevstvu rastao je u odnosu na anžuvinsko razdoblje, dok su mletačke pozicije slabjele, što je bio cilj aragonske politike.¹²

Alfonso I. postao je jedan od najmoćnijih vladara Europe, dominantan na zapadnom Mediteranu. Koristio je financijske i druge resurse aragonske krune i njezinih starih posjeda sanjajući o osvajanju Italije, ugarskoj kruni te oslobađanju Europe od Turaka. Učen i ambiciozan, sposoban zapovjednik, smatrao se nasljednikom rimskih careva koji će zagospodariti Sredozemljem i osloboditi Svetu Zemlju i kršćanstvo. Kovao je planove o osvajanju Carigrada i carske krune, a kad je iz Dubrovnika dobio vijesti o Carigrada 1453, njegove ambicije u Grčkoj nisu jenjale. Štoviše, na poticaj pape odlučio je postati predvodnikom križarskog rata protiv Turaka. Obavijesti o stanju u Srbiji i Ugarskoj te kretanju Osmanlija dobivao je od Dubrovčana.¹³ Protuosmansko djelovanje prikrivalo je njegove političke ambicije u Albaniji, Grčkoj, na Balkanu i istočnoj obali Jadrana kao i težnju da ukloni veliku prijetnju aragonskim trgovačkim i političkim interesima na tim područjima – Veneciju.¹⁴ Za svoje velike planove kralj Alfonso tražio je savezništvo s despotom Arte, Skenderbegom, kraljem Stjepanom Tomašem, despotom Đurđem Brankovićem te hercegom Stjepanom Vukčićem.¹⁵ Njegova diplomatska komunikacija s balkanskim vladarima i velikašima odvijala se preko Dubrovnika.¹⁶ Nakon 1444. nadao se da će steći ugarsku krunu, pa mu je diplomatska veza s Ugarskom bila vrlo važna, a posrednik u tomu bila je i Dubrovačka Republika. Već je Jakov Kotrulj kao poslanik Republike išao na ugarski dvor, a njegov sin Benedikt bio je izravno uključen u komunikaciju s kraljem Matijom Korvinom, kao i poznati diplomat Vukša Bobaljević. Dubrovački poslanici posredovali su u sklapanju braka između Ferranteove kćeri Beatrice i Matije Korvina. U vrijeme

¹¹ DAD, *Repertorio de Privilegi concessi a la Republica di Ragusa in Napoli*, Sicilia etc. ab anno 1429. usque ad annum 1600, sv. 9.

¹² DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 11, fol. 85, 97v, 126v-127v, 141-141v, 168; *Diversa notariae*, sv. 23, fol. 167v-168; sv. 34, fol. 201-201v; *Listine*, sv. 9: 308-309; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 515-537, 614; DINIĆ 1967: 201-202, 205-207; BOŽIĆ 1952: 131-132-137-138; SPREMIĆ 1971: 10, 36-37, 80, 126, 178-181.

¹³ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14, fol. 169, 178, 196; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 579-581; *Diplomatarium*: 571-573; BOŽIĆ 1952: 134, 137-138, 142-144; KREKIĆ 1961: 398; SPREMIĆ 1971: 18-19;

¹⁴ SAPORI 1955: 447; ABULAFIA 2012: 1-13; DELLE DONNE 2015: IX; RYDER 1990: 303-304; MARINESCU 1994: 154-189; ALOISIO 2017: 64-70.

¹⁵ SPREMIĆ 1987: 187-197; ALOISIO 2017: 69; SCHMITT, 2017: 169-186.

¹⁶ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 13, fol. 207, 231v, 236; RAGNINA 1883: 259-260; GONDOLA 1893: 359-360; *Diplomatarium*: 747, 751-754; TADIĆ 1939: 289-290; SPREMIĆ 1971: 11, 13, 17-18, 25-26; SCHMITT 2017: 178.

otrantske krize 1480-1481. Dubrovnik je bio glavno obavještajno središte za kralja Ferrantea i kralja Matiju Korvina koji mu je pomagao da oslobodi Otrant.¹⁷

Ubrzo nakon osvajanja Napulja Kralj Alfonso stupio je u diplomatsku vezu s vojvodom Stjepanom Vukčićem Kosačom, preko Dubrovačke Republike koja je omogućavala tu komunikaciju, iako ne bez opreza.¹⁸ Kako se zaoštavao odnos između Dubrovnika i vojvode, jačala je i diplomatska akcija jedne i druge strane na napuljskom dvoru.¹⁹ Dubrovčani su tražili pomoć od Alfonsa I. u ratu s hercegom 1451-1454. Sukob su prikazivali kao sraz kršćana i nevjernika, ističući da su hercegu pomagali Turci. Alfonso se nije htio uplitati u sukob, jer je računao na suradnju Stjepana Vukčića u ostvarenju svojih namisli na Balkanu, pa je u jeku rata Dubrovčanima poručio neka žive u miru s hercegom. Taj je odgovor bio na tragu kraljeve politike povezivanja s Bosnom i Hrvatskom koju je nastavio i Ferrante.²⁰ Među Ferranteovim poslanicima vojvodi Stjepanu bio je i Benedikt Kotrulj. L. Špoljarić pretpostavlja da je njegova zadaća u poslanstvu 1466. bila priprema za dolazak napuljske vojske s ciljem osvajanja Klisa, Novog i drugih utvrda koje bi omogućile proširenje aragonske vlasti na istočnu obalu Jadrana i njezino zaleđe. U tom poduhvatu napuljski dvor oslanjao se na Stjepana Vukčića i njegove sinove, sve do 1474, kada je postignut sporazum između Ferrantea i Matije Korvina.²¹ Kralj Ferrante oslanjao se i na Dubrovačku Republiku i potpomagao je ne samo brojnim povlasticama nego i u obrani od Turaka, dopustivši Dubrovčanima da u njegovu Kraljevstvu kupuju salitru, streljivo i da novače vojnike. Zauzvrat, iako formalno neutralni, oni su mu pružili podršku u sukobu s tarantskim knezom Giovannijem Antoniom Del Balzo Orsinijem i Jeanom Anjouom, vojvodom od Kalabrije.²²

¹⁷ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 21, fol. 170, 208; sv. 22, fol. 122, 236v, sv. 24, fol. 14; *Diplomatarij*: 378, 567, 801, 803, 806, 807; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 572, 574-575; BOŽIĆ 1952: 328-330; SPREMIĆ 1971: 20-22, 26-28, 34. O Alfonsu i ugarskoj kruni vidi i rad Roberta Kurelića u ovome zborniku. O Ferranteu i Matiji Korvinu te otrantskoj krizi vidi radove Borislava Grgina te Ivana Jurkovića i Ivane Prijatelj Pavičić.

¹⁸ DAD, *Lettere di Levante*, sv. 16, fol. 205; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 12, fol. 74, 75, 244v, 276; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 538-540; ĆIRKOVIĆ 1964: 235, 246, 266; SPREMIĆ 1971: 10, 22-24; ALOISIO 2010: 17-18. Vidi i radove Nevena Isailovića i Emira O. Filipovića u ovome zborniku.

¹⁹ DAD, *Acta Consilii minoris*, sv. 16, fol. 67v; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14, fol. 182v-183; sv. 15, fol. 89; *Diversa cancellarie*, sv. 66, fol. 177; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 535, 538; ĆIRKOVIĆ 1964: 75-80, 89-90, 95, 113, 115-126, 139, 209, 235, 246, 266; SPREMIĆ 1971: 22, 24-25.

²⁰ FINE 1987: 577-580; ŠPOLJARIĆ 2019: 479-481; ALOISIO 2010: 69.

²¹ ŠPOLJARIĆ 2019: 480, 484; ŠPOLJARIĆ 2018: 74. Vidi i: SPREMIĆ 1974: 455-469; ATANASOVSKI 1979: 19-23.

²² DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 15, fol. 6v; sv. 16, fol. 6v; sv. 17, fol. 57v, 106, 112v, 121; *Lettere di Levante*, sv. 16, fol. 3, 5, 13; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 613, 635-636, 649, 650-653, 662-663, 748-750; SPREMIĆ 1971: 11-13, 19, 39.

Velik broj Dubrovčana poslovao je na području Napuljskoga Kraljevstva, sudjelujući u trgovini, brodarstvu, prodaji roblja i nizu drugih poslova već u anžuvinskom, a osobito u aragonskom razdoblju. Aragonska vlast u trgovački jakoj Kataloniji otvorila je i ta vrata dubrovačkim trgovcima i pomorcima. Među prvim dubrovačkim poduzetnicima u Kataloniji 40-ih godina 15. stoljeća bili su vlastela Bartol i Nikola de Gozze te Ivan de Bona, a pedesetih godina ondje su poslovali i neki pučani, među kojima i Nikola Nalješković.²³ Međutim, u trgovini između Dubrovnika i aragonskih zemalja najviše se istaknula obitelj Kotrulj. Benediktov otac Jakov Kotrulj trgovao je gotovo isključivo s Napuljskim Kraljevstvom u kojem je proživio velik dio života. Bio je i diplomat koji je za svoju domovinu ishodio važne povlastice još od Ivane II. Kraljica ga je u povelji o povlasticama iz 1429. nazvala svojim „odanim i dragim zastupnikom u krajevima Apulije“.²⁴ Taj privilegij omogućio je osnivanje dubrovačkih konzulata u južnoj Italiji, a sam Jakov Kotrulj utjecao je na širenje te službe.²⁵ Bio je i upravitelj kovnice u Napulju te zakupnik solana kod Barlette.²⁶ Jakov Kotrulj umro je 1436, a nasljednici njegovih brojnih nekretnina i novca pohranjenog u Dubrovniku, Firenci i Napulju bili su njegovi sinovi, dok je kćerima ostavio velike miraze. Sin Benedikt nastavio je Jakovljeve poslove u Dubrovniku i južnoj Italiji.²⁷

Benedikt Kotrulj počeo je samostalno poslovati baš početkom Alfonsova kraljevanja. U djelu *O plovidbi* spominje svoje putovanje u Napulj 1434, koje nije dokumentirano drugim poznatim dokumentima, tako da se ne zna kojim je poslom putovao.²⁸ Početkom 1451. oputio se u Napulj s preporukama dubrovačkog Senata, ali ne u ime Republike nego po privatnom poslu. Zato su senatori odlučili da ne smije putovati s poslanicima, vlastelom Nikolom de Gondola i Bartulom de Gozze, koji su išli kralju Alfonsu tražiti trgovačke povlastice. Kasnije mu je vlada dozvolila da ode na dvor u vrijeme boravka dubrovačkog poslanstva, ako ga kralj pozove. Štoviše, poslanici su dobili uputu da ga preporuča kralju kad budu k njemu odlazili „po poslu dubrovačke vlade“.²⁹ Kralj Alfonso srdačno je primio

²³ DAD, *Lamenta de foris*, sv. 18, fol. 166; *Diversa cancellariae*, sv. 52, fol. 165v; *Diversa notariae*, sv. 26, fol. 51; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 492-493; SPREMIĆ 1971: 7-8, 52-53, 95-96, 147-149, 156, 168-169, 190, 199.

²⁴ *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 299; SPREMIĆ 1971: 46.

²⁵ APPENDINI 1802-1803: 98-99; KRIZMAN 1951: 130; KRIZMAN 1957: 95; SPREMIĆ 1971: 54-66.

²⁶ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 4: fol. 108v, 119, 130; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 294, 296-303, 310-311; DE DIVERSIS 2000: 59, 153; RAČKI 1872: 236; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 38-39.

²⁷ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 12: fol. 134-134v; *Libri dotium*, sv. 5: fol. 171v, sv. 6: fol. 66v, 133.

²⁸ KOTRULJEVIĆ 2005: 117; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 39.

²⁹ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 12: fol. 19. 31. SPREMIĆ 1971: 97-98, 253, JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 40.

Kotrulja i on je ostao u Napulju sve do ljeta 1452. Čini se da je već tada postao kraljevim povjerenikom, jer je osobno pisao dubrovačkom poslaniku Bartulu de Gozze da bi Dubrovčani morali ljubiti stopala kralju zbog njegovih zasluga. Senat je naložio poslaniku da i kod kralja i kod Benedikta istraži kako napreduje diplomatska akcija.³⁰ Kotrulj je vrlo brzo iskoristio prednosti aragonske dominacije i na zapadnom Mediteranu. Osjetivši mogućnost dobre zarade uključio se u trgovinu kvalitetnom španjolskom vunom za dubrovačku manufakturu sukna. Već u listopadu 1444. bio je u Kataloniji, gdje je kupovao vunu s bratom Mihočem. Iste godine udružio se s dubrovačkim plemićima Nikolom i Sigismundom de Georgio i firentinskim trgovcem Francescom de Nerone. Članovi kolegancije dovozili su vunu iz Katalonije, a onamo i u južnu Italiju odvozili srebro iz balkanskih rudnika. Kotrulj je vrlo vjerojatno opskrbljivao i Petra Pantelu, od kojeg je kupio kuću, vinograde i zemlje u Gružu i pod Svetim Srđem. Tim unosnim poslom bavio se sve do preseljenja u Napulj.³¹

Benedikt Kotrulj spominje se u Kataloniji i 1446, zbog parnice protiv Ivana de Roda koji je od njega, Bartula de Gozze i Ivana de Bona naplatio 400 florena tzv. „talijanske carine“.³² Spor je započeo još 1443. kada su carinski službenici u Barceloni prvi put digli tužbu protiv Benedikta Kotrulja, a on se požalio kraljici Mariji Aragonskoj. Presudu u svoju korist dobio je u Valenciji 1444, no carinski službenici u Barceloni to nisu uzeli u obzir.³³ Nakon Kotruljeve žalbe Senat je 1446. poslao prosvjedno pismo vlastima u Barceloni čudeći se kako ne znaju da „Dubrovčani nisu Talijani niti su Italiji podložni, budući da su po jeziku Dalmatinci i pripadaju pokrajini Dalmaciji“. Tražili su da se na dubrovačke trgovce primijene privilegije kakve su imali u Napuljskom Kraljevstvu, jednake građanima Barcelone.³⁴ U Kotruljevo ime spor pred kraljicom Marijom vodio je njegov prokurator Ivan Rajmundov. Kraljičin je sud ustanovio da je Benedikt Kotrulj „podanik grada Dubrovnika, za koji se zna da je u pokrajini Slavoniji, metropolitanskoga grada

³⁰ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 12, fol. 31, 262; *Lettere di Levante*, sv. 14: fol. 100v-101; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 539.

³¹ DAD, *Diversa cancellariae*, sv. 59, fol. 135v; *Diversa notariae*, sv. 29: fol. 3v; sv. 35: fol. 162v-163v; sv. 36: fol. 97-98; 104-107; sv. 37, fol. 155v-156v; *Debita notariae*, sv. 27: fol. 105v, 166v; sv. 35, fol. 162v-163v; KREKIĆ 1956: 120; SPREMIĆ 1971: 44, 96-97, 148, 151, 164, 253; BOSCHETTO 2005: 702; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 39-40.

³² DAD, *Lamenta de foris*, sv. 18: fol. 166.

³³ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 10: fol. 161, 163, 168v-169, 176, 178v, 180v, 187, 194, 208v; sv. 11: fol. 14, 18; sv. 12: fol. 218, 245v-246; sv. 13: fol. 198, 201v, 236v; *Lettere di Levante*, sv. 14: fol. 66v-69; sv. 15: fol. 9; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 535; DE CAPMANY DE MONTPALAU I SURÍS 1779: 270-271; SPREMIĆ 1971: 52-53, 97; FEJIĆ 1982-1983: 77-82.

³⁴ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 10, fol. 161, 163, 168v, 180v; sv. 11, fol. 14, 18v; sv. 13, fol. 198, 201v, 236v; sv. 12, fol. 245v-246; *Lettere di Levante*, sv. 15, fol. 9; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 492-493, sv. 1/2: 535; JIREČEK 1915: 73-74. SPREMIĆ 1971: 52-53; TREPPO 1972: 246-247, 268, 270; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 33-34.

koji pod sobom ima pet sufraganskih crkava i koji se nedvojbeno nalazi u pokrajini Slavoniji, koja je različita, odvojena i prilično udaljena od Italije“.³⁵ Dubrovački dokumenti otkrivaju da je spor riješen tek 1453. godine.³⁶

Kotrulj je surađivao i s drugim jakim trgovcima i kompanijama na području Katalonije, južne Italije i Dubrovnika. Aniel Cichapesse, koji je stekao i dubrovačko građanstvo, surađivao je s Jakovom Kotruljem, a potom s Benediktom i stricem mu Ivanom. Od njih je kupovao vunu za svoju bojadisaonicu na Pilama. Kotrulji su vunu prodavali i istaknutom aragonskom trgovcu Ivanu Sparteriusu.³⁷ Braća Benedikt i Miho sa stričevima Ivanom i Nikolom trgovali su solju, salitrom, žitom i vunom. Upravo je tada trgovina katalonskom vunom bila na vrhuncu, a kasnije je uvoz oslabio zbog rata izazvanog težnjom Katalonaca za autonomijom. U trgovačkom udruženju s kapitalom od preko 16.000 dukata Ivan i Nikola imali su svaki trećinu udjela, dok su Benedikt i Miho dijelili jednu trećinu. Kasnije su braća ustanovila vlastito trgovačko društvo.³⁸ Jedan od Kotruljevih poslovnih suradnika bio je Dario de Florio, konzul kralja Ferrantea u Dubrovniku (od 1464), koji je trgovao žitom, uljem, salitrom, dvopekrom i kućnom poslugom. U trgovačkom udruženju s Floriom sudjelovao je i dubrovački trgovac Ivan Đivulinović, također poznata osoba u Napuljskom Kraljevstvu.³⁹ Benedikt je trgovao i solju – iz Dubrovnika je prebacivao sol u Abruzzo, Kalabriju i Napulj. Za prijevoz kraljeve soli unajmljivao je dubrovačke brodare, a i sam je posjedovao udjele u brodovima.⁴⁰

³⁵ „...naturalis civitatis Ragusie quam a notorio constat esse in provincia Sclavonie, civitatem metropolitanam, sub se quinque suffraganeas ecclesias habentem quam provinciam Sclavonie certo certius est provinciam esse de per se distinctam et prorsus separatam et longe ab Ytalia distantem...“ FEJIĆ 1982-1983: 81-82.

³⁶ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 13: fol. 236v; FEJIĆ 1982-1983: 81.

³⁷ DAD, *Diversa cancellariae*, sv. 60: fol. 25v-26v, 185; sv. 61: fol. 208v, 224v; *Diversa notariae*, sv. 29: fol. 48; sv. 36: fol. 70; sv. 39: fol. 12-12v; 19-19v; sv. 41: fol. 73v-74; *Debita notariae*, sv. 21: fol. 173v; sv. 23: fol. 73; SPREMIĆ 1971: 107-108, 121; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 36-37.

³⁸ DAD, *Acta Consilii minoris*, sv. 9: fol. 1v, 8, 9, 116v, 149v, 155; sv. 11: fol. 115, 122; sv. 12: fol. 27v, 101v, 196, 220v, 221v, 230; *Acta Consilii maioris*, sv. 9: fol. 113; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14: fol. 266; *Diversa notariae*, sv. 26: fol. 101v-102; sv. 27: fol. 163v, 181-182v; sv. 28: fol. 184, 252v; sv. 29: fol. 2v-4; sv. 32: fol. 46v; sv. 35: fol. 141; *Diversa cancellariae*, sv. 41: fol. 165; SPREMIĆ 1971: 67, 97, 113, 116, 149, 155-156; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 33, 36-37.

³⁹ DAD, *Acta Consilii minoris*, sv. 13: fol. 193, 204; sv. 14: fol. 57v, 211, 266; sv. 15: fol. 60v, 142; sv. 18: fol. 155v, 170; *Diversa notariae*, sv. 27: fol. 163v, 181-182v; sv. 29, fol. 2v-4, 119-119v; sv. 30: fol. 130; sv. 33: fol. 167v-168; sv. 35: fol. 28-29; 37v, 189v; sv. 36: fol. 96v; sv. 37: fol. 102v, 157, 158v-159; sv. 39: fol. 24v-25, 30-30v; *Diversa cancellariae*, sv. 60: fol. 263v, sv. 61: fol. 35; *Debita notariae*, sv. 35: fol. 37v; sv. 26: fol. 96v, 105v-106; SPREMIĆ 1971: 58-59, 101-103, 113.

⁴⁰ DAD, *Acta Consilii maioris*, sv. 9: fol. 113; sv. 14: fol. 196v; *Acta Consilii minoris*, sv. 9: fol. 9, sv. 12: fol. 220v-221v, 248; sv. 13: fol. 10v, 57v; sv. 14: fol. 23, 151v; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 17: fol. 295, 297; sv. 18: fol. 11v-12v, 22v, 91v, 114; *Venditiones*, sv. 6: fol. 29, 30v; *Diversa notariae*, sv. 27: fol. 181-182v; sv. 35: fol. 189v; sv. 29: fol. 17v, 47v, 48, 67, 109v, 110; sv. 28: fol. 10-10v; SPREMIĆ 1971: 36, 93-94, 155-156; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 36-37.

Za razliku od oca, Benedikt Kotrulj nije ishodio nijedan privilegij za Republiku, unatoč povlaštenom položaju na dvoru aragonskih vladara. Osobno je imao velike koristi od naklonosti kralja Alfonsa, kojemu je u *Knjizi o vještini trgovanja i O plovidbi* izrazio bezrezervno divljenje.⁴¹ Uživao je zaštitu Alfonsa i Ferrantea, ali nije poznato kakav je točno bio njegov položaj na dvoru. Pouzdano se zna da je bio kraljevski poslanik.⁴² U Napulju je obnašao službu upravitelja kovnice, nakon oca Jakova. Na tom položaju u dokumentima ga nalazimo od 1460. do 1468, iako je bilo prekida u njegovu službovanju, jer se tijekom 1460. kao upravitelj spominje Salvatore de Ponte.⁴³ O njegovoj upravi u kovnici svjedoče sigle B (*Benedictus*) na karlinima iz toga razdoblja i C (*Cotrullis*) na srebrnim činkvinima.⁴⁴ Benedikt Kotrulj 1468. postao je upravitelj kovnice u L'Aquili. Kralju Ferranteu žalio se na akvilsku općinu jer mu nije bila popravljena kuća, pa je kralj naložio da se to odmah učini. Nije poznato je li istovremeno nastavio upravljati i napuljskom kovnicom.⁴⁵ Na mjestu upravitelja kovnice u L'Aquili naslijedio ga je 1469. sin Jakov.⁴⁶ Svi podaci o Kotruljevu upravljanju kovnicom potječu iz vremena vladavine kralja Ferrantea, no moguće je da je na toj dužnosti bio i za kralja Alfonsa, jer neke kovanice iz Alfonsova vremena nose siglu B, a takav zaključak podupire i činjenica da je Benediktov otac bio upravitelj kovnice, pa se može pretpostaviti da ga je sin naslijedio.⁴⁷

U nedostatku detalja o Kotruljevu djelovanju na aragonskom dvoru biografi i povjesničari nastojali su protumačiti razloge njegova uspjeha. Ivan Josipović u posveti Franu Radaljeviću navodi da je Kotrulj bio auditor kraljevske Rote za vladavine obojice aragonskih kraljeva, koji su ga cijenili „ne samo što se tiče poznavanja trgovine i zakona, nego i u diplomatskim poslovima i državnoj upravi“.⁴⁸ Kristo Ivan-Batistin Vlajki taj je podatak unio u genealogiju Antunina (1678).⁴⁹ Kasnije ga je preuzeo Serafin Marija Cerva, a od njega mnogi drugi.⁵⁰

⁴¹ KOTRULJ 2009: III, 14: 273, 457; IV, 4: 298, 475; KOTRULJEVIĆ 2005: 105.

⁴² DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 15: fol. 208, 217v, 227v; sv. 17: fol. 90v, 106, 204, 255, 271v, 274, 274v, 276v.

⁴³ U dokumentu iz Archivio di stato di Napoli, *Partium Camerae Sumariae*, VI, 65v-57v, iz 1460. godine stoji: „Item lo dicto Messer Benedicto de Cotrullo, maestre de la ceca de Neapelae“. Prema: SPREMIĆ 1971: 255; SAMBON 1913: 16; PROTA 1914: 9.

⁴⁴ CAGIATI 1911: 60; PROTA 1914: 9; SPREMIĆ 1971: 101, 25.

⁴⁵ REŠETAR 1924: 514-515; SPREMIĆ 1971: 255; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 41-43.

⁴⁶ SPREMIĆ 1971: 101-102, 219, 255. U Napuljskom Kraljevstvu živjela je i Benediktova kći Katarina, koja je ondje i sklopila brak te Eleonora, redovnica u samostanu Sv. Jeronima u Napulju. DAD, *Acta Consilii maioris*, sv. 14, fol. 56; sv. 22, fol. 115v.

⁴⁷ JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 41-42.

⁴⁸ KOTRULJEVIĆ 1989: 41-43; Na marginama firentinskog rukopisa M, koji se čuva u Biblioteca Marucelliana u Firenci stoji podatak da je autor „mercante famoso, giurisperito eccellente e auditor di Ruota di Alfonso I, re di Napoli“. TUCCI 1990: 18.

⁴⁹ DAD, RO 161 - Ostavština Čingrija, Vlajkijeva genealogija Antunina, fol. 138.

No arhivski dokumenti ne spominju Kotruljevo sudjelovanje u radu kraljevskog suda. Appendini je proglasio Kotrulja prvim ministrom Napuljskoga Kraljevstva u vrijeme kralja Ferrantea potvrđujući to odlukom Vijeća umoljenih od 8. veljače 1462.⁵¹ Međutim, u toj se odluci spominje samo da je Benedikt išao u Bosnu kao poslanik kralja Ferrantea.⁵² Na činjenicu da služba prvog ministra na dvoru kralja Alfonsa uopće nije postojala upozorili su M. Zebić i M. Spremić. Potonji je utvrdio da Kotrulj nije obnašao nijednu službu na aragonskom dvoru.⁵³

Benedikt Kotrulj iskazao je 1458. želju da postane konzul Dubrovačke Republike u Napuljskom Kraljevstvu. Kralj Alfonso ga je podržavao, no dubrovačka vlada tomu nije bila sklona – obećavali su mu konzulsku službu iz obzira prema kralju, ali nisu to provodili u djelo. Iz upute vlade dubrovačkim poslanicima iz 1459. jasno je da su tada svi dubrovački konzuli na području Kraljevstva bili kraljevi podanici, a ne Dubrovčani.⁵⁴ Kotrulj nije bio u najboljim odnosima s Dubrovčanima u Napulju koji su se dubrovačkoj vladi više puta žalili na njega. Vlada ga je upozoravala na žalbe sugrađana, a on je uzvraćao da su njegove zasluge za Dubrovnik velike. Senat je ovlastio kneza i Malo vijeće da ispituju „zasluge o kojima on govori“, ali i parnice koje su oštećeni dubrovački građani pokrenuli protiv njega.⁵⁵ Vijeće umoljenih 1464. mu je izrijekom zabranilo da se na dvoru miješa u pitanje dubrovačkih konzulata.⁵⁶

Priča o razdoru između Benedikta i dubrovačke vlade počela je 1436, kada su gusari Ferantea de Paladino de Baldaya i Augustina s Korzike opljačkali neke dubrovačke trgovce. Pokušaji Republike da od kralja naplate odštetu vukli su se godinama, za kralja Alfonsa i Ferrantea.⁵⁷ Ukupan iznos štete bio je vrlo velik, čak 17.976 dukata, pa je dogovoreno da će se odšteta isplaćivati u ratama po 1.500 dukata godišnje, 1.000 dukata u žitu i 500 dukata u soli. Kralj Alfonso rado je obećao i pisao portolanu Napulja da mora obešteti Dubrovčane koje su opljač-

⁵⁰ „Neapoli diu versatus est, ubi Auditoris ut vocant Rotae, et Causarum Judicis munus gessit sub Alphonso Patre et Ferdinando filio regibus“. CERVA 1975: 158; APPENDINI 1802-1803: 98; LUZZATI 1984: 447.

⁵¹ APPENDINI 1802-1803: 98. Takvo mišljenje prenijeli su i drugi: LJUBIĆ 1856: 91; KHEIL 1906: 18-19; REŠETAR 1924: 541; VUJIĆ 1909: 23, 45; LEYERER 1929: 170; ZEBIĆ 1962: 41; RADIČEVIĆ 1985: 41, 43.

⁵² DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 17, 90.

⁵³ ZEBIĆ 1962: 40-41; SPREMIĆ 1971: 256.

⁵⁴ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 15, fol. 258; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 614, 655; SPREMIĆ 1971: 63-65, 78, 98, 99.

⁵⁵ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 15: fol. 208, 217v, 227v, 230, 248v, 258; JIREČEK 1915: 73-74; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 44-45.

⁵⁶ *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 655.

⁵⁷ DAD, *Lettere di Levante*, sv. 12: fol. 51v, 163v, 165; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 378-387, 530; SPREMIĆ 1971: 98, 182; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 45-47.

kali podanici Kraljevstva, zbog trajnog mira s gradom Dubrovnikom i poštivanja privilegija koje im je ranije dao, ali to je ostalo na obećanjima.⁵⁸ Dubrovački poslanici ponovo su s kraljem o tome razgovarali 1451, budući da je do tada na ime odštete isplaćeno samo 686 dukata. Brojne molbe koje su se ponavljale sljedećih godina nisu urodile plodom.⁵⁹ Godine 1452. Benedikt Kotrulj preuzeo je obvezu utjerivanja preostalog duga od 16.000 dukata misleći da će dobro zaraditi. Obvezao se da će u roku od pet godina isplatiti oštećenima ili njihovim zastupnicima 15% od onoga što uspije utjerati. Dubrovačka vlada ga je imenovala svojim sindikom i prokuratorom u tom pitanju. Jamci su mu bili brat Mihoč i Vlaho Marinov de Menze.⁶⁰ Kad se zbog nepoštivanja ugovora pojavio problem s vladom, pokušao ga je riješiti tako što je po trećinu potraživanja prodao Bartulu de Gozze i Mateju de Georgio, a polovicu trećine bratu Mihoču, tako da je on sam ostao odgovoran samo za šestinu novca.⁶¹ U taj riskantni pothvat Kotrulj se upustio računajući na pomoć kralja Alfonsa, pa je u ugovoru s Republikom inzistirao na klauzuli da ga se oslobodi svih obaveza u slučaju kraljeve smrti. Unatoč kraljevim obećanjima do 1455. uspio je utjerati tek dio duga.⁶² Iste godine kralj Alfonso izdao je pomilovanje „Benediktu Kotrulju, trgovcu iz Dubrovnika, stanovniku Napulja“ i oslobodio ga optužbe da je ilegalno izvezero novac iz Kraljevstva i nije se odazivao sudu u toj parnici, što je vjerojatno vezano uz ovaj dug.⁶³ Budući da nije isplaćivao odštetu dubrovačkim građanima, došao je u sukob s Republikom. Tijekom 1455. Senat ga je tražio, zahtijevao obavijesti o njegovu kretanju i prijetio kaznama njegovim rođacima ne budu li ga prijavili. Protiv njega su ustali i rođaci oštećenih dubrovačkih trgovaca, kao i drugi Dubrovčani kojima se zamjerio nekim svojim postupcima u Napulju. U Vijeću umoljenih vodila se burna rasprava – u zapisniku je prekrížena odluka da treba „procesuirati Benedikta Kotrulja“ te napisana nova, da treba „riješiti spor oko pritužbi oštećenih u Napulju“. Dubrovačko poslanstvo nije naišlo na dobar prijem na napuljskom dvoru – kralj Alfonso zaštitio je Kotrulja. Dubrovački senatori nisu se usudili ići protiv kralja, pa su unatoč prosvjeda

⁵⁸ *I registri privilegiorum di Alfonso il Magnanimo*: 20.

⁵⁹ DAD, *Lettere di Levante*, sv. 16: fol. 205, 212, 260, 262; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 9, fol. 260; sv. 10, fol. 7v, 26v, 107v; *Diversa notariae*, sv. 36, fol. 182-183; sv. 37, fol. 14-15; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 483-485, 489-490; sv. 1/2: 530-531, 586; GONDOLA 1893: 292, 346-347; KREKIĆ 1966: 215-216; VUJIĆ 1909: 27; ZEBIĆ 1962: 37; SPREMIĆ 1971: 9, 13, 31-32, 35, 97-99, 253-254.

⁶⁰ DAD, *Diversa notariae*, sv. 36: fol. 181-183.

⁶¹ DAD, *Diversa notariae*, sv. 37: fol. 14-15.

⁶² DAD, *Diversa notariae*, sv. 37: fol. 15; *Acta Consilii minoris*, sv. 13: fol. 92; RAČKI 1872: 238; SPREMIĆ 1971: 254; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 45-48.

⁶³ *I registri privilegiorum di Alfonso il Magnanimo*: 560; DEL TREPPO 1973: 179; TUCCI 1990: 33. Ryder smatra da je na to utjecao herceg Stjepan Vukčić Kosača. RYDER 1976: 350; ŠPOLJARIĆ 2019: 480.

oštećenih stalno odgađali početak procesa. Štoviše, tražili su Kotruljeve usluge u nabavci žita u Kraljevstvu.⁶⁴

Godine 1458. Kotrulj je kao poslanik napuljskoga kralja Stjepanu Vukčiću prolazio kroz Dubrovnik. Autoritet aragonskog kralja dao mu je diplomatski imunitet, pa je dubrovačko Veliko vijeće donijelo odluku da mu jamče slobodu kretanja i sigurnost tijekom šest mjeseci.⁶⁵ Međutim, sukob se nastavio i Kotrulj je 1459. pozvan pred dubrovački sud. Sudski poziv naslovili su na „razboritog i viđenog Benedikta Kotrulja, našeg građanina“, ali su mu u nastavku napisali: imamo „obavijesti od više osoba dostojnih povjerenja o vašim lošim postupcima i o tome da ne slijedite stope vaših prethodnika, nego činite sve suprotno i niste propuštali niti propuštate nepravedno činiti i tražiti mnoge stvari koje su na štetu naše Republike i na očaj mnogih naših građana“. Naložili su mu da u roku od dva mjeseca dođe u Dubrovnik, a ako se ne odazove, presudit će protiv njega u odsutnosti. Glasnici Republike našli su Benedikta ispred njegove kuće u Napulju i uručili mu poziv, ali on im je odgovorio da će o njegovu odazivu odlučiti kralj Ferrante. U drugom pismu dubrovački knez i senatori otvoreno su ga optužili zbog nepoštivanja ugovora iz 1452. i ponovo ga pozvali pred sud, što je on ponovo izbjegao.⁶⁶ Sudski pozivi su se ponavljali, ali vlada se nije odlučivala na suđenje u kontumaciji, ne htijući se zamjeriti kralju Ferranteu. U zapisnicima Vijeća zabilježeno je da ih je sam kralj pismeno zamolio da ne sude Kotrulju u odsutnosti.⁶⁷ Kotrulj je ponovo došao u Dubrovnik 1462. kao poslanik hercegu Stjepanu Vukčiću, od kojega je kralj tražio pomoć protiv Anžuvina. Iako su sugrađani iskoristili tu priliku da podignu tužbe protiv njega, Senat je odlučio da neće pokretati postupak jer ga je štiti položaj kraljeva poslanika. U teškoj godini 1463. Benedikt Kotrulj novačio je najamnike u Napuljskom Kraljevstvu i slao ih u Dubrovnik zbog mogućeg napada Osmanlija, što je ublažilo odnos vlade prema njemu.⁶⁸ U Dalmaciju je kao poslanik došao i 1466. kada je kontaktirao s kraljem Matijom Korvinom.⁶⁹ Čini se da je upravo Kotrulj bio posrednik u kraljevoj borbi za posjede hercega Stjepana nakon njegove smrti.⁷⁰ Serafin Maria Cerva

⁶⁴ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14: fol. 105v-106, 110, 113v, 129v, 132, 136, 225, 230v; SPREMIĆ 1970: 395; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 49-51.

⁶⁵ DAD, *Acta Consilii maioris*, sv. 11: fol. 37; *Acta Consilii rogatorum*, sv. 15: fol. 208, 217v, 227v; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 52.

⁶⁶ DAD, *Lettere di Levante*, sv. 14, fol. a tergo 16-16v; *Acta Consilii maioris*, sv. 11: fol. 37, 118; *Acta Consilii minoris*, sv. 15: fol. 31v, 46v.

⁶⁷ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 16: fol. 5, 50-50v, 53, 55-55v, 60v, 61v, 66, 73v, 75, 80v, 134v, 182; SPREMIĆ 1970: 397; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 50.

⁶⁸ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 17: fol. 90v, 106, 204, 255, 271v, 274-274v, 276v; *Acta Consilii minoris*, sv. 16: fol. 98; ĆIRKOVIĆ 1964: 246-247.

⁶⁹ FRAKNOI 1890, I: 141-143.

⁷⁰ RAČKI 1872: 238; FERMENDŽIN 1892: 274; FRAKNOI 1890, I: 141-143; SPREMIĆ 1971: 23-24, 100; JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 52.

iznio je podatak da je Kotrulj bio formalno prognan iz Republike, što je kasnija historiografija često preuzimala.⁷¹ Zapisnici Vijeća umoljenih jasno pokazuju da su senatori samo raspravljali o tomu, ali nikada nisu donijeli odluku o progonu. Ipak, činjenica da se Kotrulj u dubrovačkom kraju pojavljivao samo kao poslanik aragonskoga kralja svjedoči da je imao razloga izbjegavati rodni grad. I sam na kraju knjige o trgovini sa žaljenjem piše Franu Radaljeviću da mu je bilo „suđeno boraviti izvan ugodne domovine“.⁷² Iako je Kotrulj zahvaljujući kralju Ferranteu izbjegao kaznu, neispunjen dug prema Republici nije bio zaboravljen sve do njegove smrti 1469. godine.⁷³

Nakon dugotrajnog razdoblja ratova i nasilja, Alfonsovu vladavinu obilježio je mir te gospodarski i kulturni uspon.⁷⁴ Napulj je postao međunarodna metropola, administrativno središte koje je nadmašilo Barcelonu, žarište luksuza i kulture. Dvor Alfonsa Aragonskog bio je središte umjetnosti, kulture i književnosti koje je okupljalo brojne humaniste i učenjake toga doba, iz istočne i zapadne europske ekumene.⁷⁵ Kralj je ondje stvorio osobitu varijantu humanizma, vezanu uz monarhiju i suverena, a to je nastavio i Ferrante.⁷⁶ U profil ljudi dobrodošlih na aragonski napuljski dvor uklapao se i Benedikt Kotrulj, sposobni trgovac, diplomat, pisac, čovjek koji se zanimao za teologiju, filozofiju, pravo, *artes*, etiku i politiku, čovjek koji je uživao zaštitu i naklonost obojice kraljeva.⁷⁷

Sam Dubrovnik u vrijeme aragonske vlasti u Napuljskom Kraljevstvu izuzetno je gospodarski profitirao. Pozitivna konjunktura u Kraljevstvu pogodovala je razvoju dubrovačke pomorske trgovine. Povlašteni status privlačio je brojne dubrovačke trgovce u Napulj i druge gradove Kraljevstva. Uz aragonsku zaštitu Dubrovnik je lakše odolijevao pritisku mletačkih monopola, embargu i zapljena na Jadranu. Povlastice u Napuljskom Kraljevstvu omogućile su Republici da premosti krizu zbog osmanskih osvajanja u balkanskom zaleđu. Tijekom druge polovice 15. stoljeća Dubrovčani su uredili odnose s Osmanskim Carstvom, stekli ondje velike povlastice i status posrednika između Carstva i Zapada, u prvom redu Napuljskoga Kraljevstva. Kad je ponovo zaživjela trgovina na balkanskim

⁷¹ CERVA 1975: 158; APPENDINI 1802-1803: 99; REŠETAR 1924: 514; RADIČEVIĆ 1985: 41.

⁷² KOTRULJ 2009, IV, 1: 334, 503.

⁷³ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 20: fol. 3v; *Acta Consilii minoris*, sv. 17: fol. 24v, 90.

⁷⁴ CHILÀ 2015: 171; RUSSO 2018: 249-251.

⁷⁵ BURCKHARDT 1997: 200-201; CINTI 1965: 353; VASOLI 1980: 19; SANTORO 1988: 296-331; FENIELLO 2013: 34, 37-44; DE MATTEO 2005: 122-123; ALOISIO 2010: 11.

⁷⁶ DELLE DONNE, 2015: IX-XIII; DELLE DONNE 2018; CHILÀ, 2015: 171-173, 187-188; FARBAKY 2017: 23-25, 27; RUSSO 2015: 2-4.

⁷⁷ JANEKOVIĆ RÖMER 2009: 53-56.

područjima u okviru Osmanskog Carstva, te su povlastice i dalje davale zamah dubrovačkoj trgovini. Dobrobiti su bile i političke naravi, jer je Dubrovnik bio jedno od važnih uporišta aragonske politike na istočnoj obali Jadrana i u širem zaleđu. Zahvaljujući trgovačkim vezama od Carigrada, Sirije, Aleksandrije i drugih luka Sredozemlja i balkanskog zaleđa Dubrovnik je postao važno obavještajno i diplomatsko središte.⁷⁸ I velike dubrovačke investicije u prvoj polovici 15. stoljeća bile su povezane s Napuljem. Jedan od najznačajnijih graditeljskih poduhvata tog razdoblja bio je vodovod koji je 1436. počeo graditi napuljski inženjer Onofrio dela Cava. U Dubrovnik je stigao posredovanjem Jakova Kotrulja i njegova ortaka, napuljskog poduzetnika Andreuccia Bulbita.⁷⁹ Republika je ostala u dobrim odnosima s kraljem Ferranteom sve do njegove smrti 1494, a takvi su odnosi nastavljeni i s njegovim nasljednikom, kraljem Alfonsom II.⁸⁰ Tek nakon francuskog osvajanja Napulja 1495, koje je okončalo razdoblje sjaja aragonske vlasti započeto Alfonsovim trijumfom 1442, Dubrovčani su počeli mijenjati politiku. Iako su i dalje održavali diplomatsku komunikaciju s napuljskim Aragoncima, uspostavljali su odnos i s francuskim službenicima u južnoj Italiji i od njih tražili povlastice.⁸¹ Zlatno doba Napuljskog Kraljevstva bilo je završeno i Kraljevstvo je postalo predmetom borbe Venecije, Francuske i Španjolske, sve do pobjede Španjolske početkom 16. stoljeća.⁸²

⁷⁸ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 8, fol. 191v, 231-232v, 233v, 242v, 261v; sv. 16, fol. 106; sv. 17, fol. 81, 251; *Diplomatarium*: 449, 459, 648-653; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/1: 467-468, 481-482; KREKIĆ 1953: 146-152; KREKIĆ 1961: 56, 334-335-336, 340-341; KREKIĆ 1966: 212-213; SPREMIĆ 1971: 8-27; BOŽIĆ, 1995: 272-273.

⁷⁹ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 14, fol. 169, 178, 196; *Diplomatarium*: 571-573; SPREMIĆ 1971: 18, 186.

⁸⁰ DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 24, fol. 92; *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 1/2: 793-800, 802; SPREMIĆ 1971: 14, 45.

⁸¹ DAD, *Dubrovačka akta i povelje*, sv. 2: 793, 797-800, 802, 807-808, 813-816, 821-823; SPREMIĆ 1971: 14-16.

⁸² DAD, *Acta Consilii rogatorum*, sv. 24, fol. 182-182v, 188v, 189, 262; *Acta Consilii minoris*, sv. 22, fol. 177v; SPREMIĆ 1971: 14.

Bibliografija

Arhivski izvori

Državni arhiv u Dubrovniku (DAD)

Acta Consilii maioris

Acta Consilii rogatorum

Acta Consilii minoris

Acta et diplomata, 15. st.

Debita notariae

Diversa cancellariae

Diversa notariae

Lamenta de foris

Lettere di Levante

Libri dotium

Ostavština Čingrija, Vlajkijeva genealogija Antunina RO 161

Testamenta notariae

Venditiones

Tiskani izvori

CERVA, Seraphinus Maria. 1975. *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur*, ur. Stjepan Krsić, sv. 1. Zagreb: JAZU.

DE CAPMANY DE MONTPALAU I SURÍ, Antoni. 1779. *Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona*, sv. 2. Madrid: Antonio de Sancha.

DE DIVERSIS, Filip. 2000. *Dubrovački govori u slavu ugarskih kraljeva Sigismunda i Alberta*, prir. i prev. Zdenka Janeković Römer. Dubrovnik-Zagreb: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.

DINIĆ, Mihailo. 1967. *Iz Dubrovačkog arhiva*, knj. 3. Beograd: SANU.

Diplomatarium relationum reipublicae ragusanae cum regno Hungariae, ur. József Gelcich, Lajos Thallóczy. 1887. Budimpešta: Kiadja a M. Tud. Akadémia Tört. Bizottsága.

Dubrovačka akta i povelje. Acta et diplomata Ragusina, sv. 1/1, ur. Jovan Radonić. 1934. Beograd: SKA, vol. 1/1, 1934; vol. 1/2, 1934; 2/1, 1935.

FERMENDŽIN, Euzebije. 1892. *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica, cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*. Zagreb: JAZU.

GONDOLA, Giovanni di Marino. 1893. *Chroniche ulteriori di Ragusa. 317-394. U Chronica Ragusina Junii Restii (ab origine urbis usque ad annum 1451) item Joannis Gundulae (1451-1484)*, ur. Speratus [Natko] Nodilo, 317-394. Zagreb: JAZU.

I registri privilegiorum di Alfonso il Magnanimo della serie Neapolis dell'Archivio della corona d'Aragona, ur. Carlos López Rodríguez, Stefano Palmieri. 2018. Napulj: Accademia Pontaniana.

- KOTRULJ, Benedikt. 2009. *Libro del arte dela mercatura. Knjiga o vještini trgovanja*, ur. Zdenka Janeković Römer. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku i Hrvatski računovođa.
- KOTRULJEVIĆ, Benedikt. 2005. *De navigatione. O plovidbi*. Zagreb: Ex libris.
- KOTRULJEVIĆ, Beno. 1989. *O trgovini i o savršenu trgovcu*, prir. Ž. Muljačić. Dubrovnik: DTS.
- Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke republike. Commissiones et relationes Venetae*, ur. Šime Ljubić, sv. 9, 1890; sv. 10, 1891. Zagreb: JAZU.
- RAGNINA, Nicolò. 1883. *Annali di Ragusa*. U *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina*, ur. Speratus [Natko] Nodilo, 165-301. Zagreb: JAZU.

Literatura

- ABULAFIA, David. 1955. The Aragonese Kingdom of Albania: An Angevin Project of 1311-1316. U *Intercultural Contacts in the Medieval Mediterranean*, ur. Benjamin Arbel, 1-13. New York: Routledge.
- ALOISIO, Mark. 2010. Salt and Royal Finance in the Kingdom of Naples under Alfonso the Magnanimous. *Medioevo adriatico* 3: 9-28.
- ALOISIO, Mark. 2017. Alfonso V and the Anti-Turkish Crusade. U *The Crusade in the Fifteenth Century. Converging and Competing Cultures*, ur. Norman Housley, 64-74. London/New York: Routledge.
- APPENDINI, Francesco Maria. 1802-1803. *Notizie storico-critiche sulle antichità storia e letteratura de' Ragusei, divise in due tomi e dedicate all'eccelso Senato della Repubblica di Ragusa*, sv. 1-2. Dubrovnik: Antonio Martecchini.
- ATANASOVSKI, Veljan. 1979. *Pad Hercegovine*. Beograd: Narodna knjiga.
- BOSCHETTO, Luca. 2005. Tra Firenze e Napoli. Nuove testimonianze sul mercante-umanista Benedetto Cotrugli e sul suo Libro dell'arte di mercatura. *Archivio storico italiano* 163/4: 687-715.
- BOŽIĆ, Ivan. 1952. *Dubrovnik i Turska u XIV i XV veku*. Beograd: Naučna knjiga.
- BURCKHARDT, Jacob. 1997. *Kultura renesanse u Italiji*. Zagreb: Prosvjeta.
- CAGIATI, Memmo (ur.). 1911. *Le monete del Reame delle Due Sicilie da Carlo I d'Angio a Vittorio Emanuele*, sv. 2, fasc. 2. Napulj: Melfi & Joele.
- CHILÀ, Roxane. 2015. Alphonse le Magnanime et la discipline des comportements curiaux à Naples. U *Pasions et pulsions à la cour*, ur. Bernard Andematten, Armand Jamme, Laurence Moulinier-Brogi, Marilyn Nicoud, 171-189. Firenze: SISMEL – Edizioni del Galluzzo.
- CINTI, Bruna. 1965. Della mercatura et del mercante perfetto. U *Studi di lingua et di letteratura spagnola*, 351-371. Torino: G. Giappichelli.
- ĆIRKOVIĆ, Sima. 1964. *Herceg Stefan Vukčić Kosača i njegovo doba*. Beograd: Naučno delo.
- DEL TREPPO, Mario. 1972. *I mercanti catalani e l'espansione della Corona d'Aragona nel XV secolo*. Napulj: Università di Napoli.

- DEL TREPPO, Mario. 1973. The Crown of Aragon and the Mediterranean. *Journal of European Economic History* 2/1: 161-186.
- DELLE DONNE, Fulvio. 2015. *Alfonso il Magnanimo e l'invenzione dell'umanesimo monarchico. Ideologija e strategie di legittimazione alla corte Aragonese di Napoli*. Rim: Istituto storico italiano per il medio evo.
- DELLE DONNE, Fulvio. 2018. I detti memorabili del re. Riscritture di un discorso di Alfonso il Magnanimo al figlio Ferrante. U *Ingenita curiositas. Studi sull'Italia medievale per Giovanni Vitolo*, sv. 3, ur. Bruno Figliuolo, Rosalba Di Meglio, Antonella Ambrosio, 1445-1458. Battipaglia: Laveglia & Carlone.
- FARBAKY, Péter. 2017. Patrons and Patterns: The Connection between the Aragon Dynasty of Naples and the Hungarian Court of Matthias Corvinus. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 41: 23-31.
- FEJIĆ, Nenad. 1982-1983. Dubrovčanin Benko Kotruljević pred sudom kraljice Marije Aragonske u Barceloni. *Istorijski časopis* 29-30: 77-84.
- FENIELLO, Amedeo. 2013. Catalani a Napoli nel XV secolo. Aristocrazia, artigiani, imprenditori economici. U *Élites urbane e organizzazione sociale in area mediterranea fra tardo medioevo e prima età moderna*, ur. Maria Giuseppina Meloni, 22-45. Cagliari: Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea.
- FINE, John V. A. 1987. *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth century to the Ottoman Conquest*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- FRAKNÓI, Vilmos. 1890. *Hunyadi Mátyás király 1440-1490*. Budimpešta: Magyar tudományos akadémia.
- JANEKOVIĆ RÖMER, Zdenka. 2009. Benedikt Kotrulj u potrazi za savršenim trgovcem. U Benedikt Kotrulj, *Libro del arte dela mercatura. Knjiga o vještini trgovanja*, ur. Zdenka Janeković Römer, 13-111. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku and Hrvatski računovođa.
- JIREČEK, Konstantin. 1915. *Važnost Dubrovnika u trgovačkoj povijesti srednjeg vijeka*. Dubrovnik: Dubrovačka hrvatska tiskara.
- KHEIL, Karel Petr. 1906. *Benedetto Cotrugli Raugeo: příspěvek k dějinám účetnictví*. Prag: Bursík a Kohout.
- KÖRBLER, Đuro. 1916. Dubrovačka republika i zapadne europske države. *Rad JAZU* 214: 165-252.
- KREKIĆ, Bariša. 1953. Učešće Dubrovčana u ratovima protiv Turaka 1443. i 1444. *Zbornik radova Vizantološkog instituta* 2: 146-152.
- KREKIĆ, Bariša. 1956. Vuk Bobaljević. *Zbornik radova SAN* 49, *Vizantološki institut* 4: 116-140.
- KREKIĆ, Bariša. 1961. *Dubrovnik (Raguse) et le Levant au Moyen Age*. Pariz: La Haye, Mouton et Co.
- KREKIĆ, Bariša. 1966. Ragusa e gli Aragonesi verso la metà del XV secolo. *Rivista storica del Mezzogiorno* 1/1-2: 205-219.
- KRIZMAN, Bogdan. 1951. *O dubrovačkoj diplomaciji*. Zagreb: Školska knjiga.

- KRIZMAN, Bogdan. 1957. *Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku*. Zagreb: Poduzeće za izdavanje, prodaju i distribuciju knjiga.
- LEYERER, Constantin. 1929. Aus den ältesten Handlungsbüchern der Republik Ragusa. *Zeitschrift für Betriebswirtschaft* 6: 170-348.
- LJUBIĆ, Šime. 1856. *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*. Beč: Rod. Lechner librajo dell'I. R. Università.
- LUZZATI, Michele. 1984. Cotrugli (Contrugli, Cotrulli, Kotrulja, Kotruljević, Kotrulj, Kotruljić), Benedetto (Benko). U *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 30, 446-450. Rim: Istituto della Enciclopedia italiana.
- MARINESCU, Constantin. 1994. *La politique orientale d'Alfonse V d'Aragon, roi de Naples (1416-1458)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MATTEO, Luigi de. 2005. La banca e la città. *Storia economica* 8/1: 121-141.
- MOMČINOVIĆ, Hrvoje. 1997. Trgovačka arbitraža u djelu Benedikta Bene Kotruljevića »O trgovini i o savršenom trgovcu« iz 1458. godine. *Pravo i porezi* 6/2: 173-176.
- ORLANDI, Angela. 2016. Aspetti del movimento finanziario in area aragonesa nella documentazione mercantile toscana (secoli XIV-XV). Un caso di studio: l'andamento dei cambi tra Barcellona, Valenza, Palma di Maiorca. U *Identidades urbana. Corona de Aragon-Italia. Redes economicas, estructuras institucionales, funciones politicas (siglos XIV-XV)*, ur. Paulino Iradiel, Germán Navarro, David Igual, Concepción Villanueva, 309-326. Zaragoza: Universidad de Zaragoza.
- PROTA Carlo. 1914. *Maestri ed incisori della Zecca Napolitana*. Napulj: Melfi & Joele.
- RAČKI, Franjo. 1872. Rukopisi tičući se južnoslovenske povijesti u arhivih srednje i donje Italije. *Rad JAZU* 18: 205-258.
- RADIČEVIĆ, Rikard. 1985. O Beni Kotruljeviću. U Beno Kotruljević, *O trgovini i savršenu trgovcu*, prir. R. Radičević, Ž. Muljačić, ur. Vladimir Stipetić, 21-51. Zagreb: JAZU.
- REŠETAR, Milan. 1924. *Dubrovačka numizmatika*, sv. 1. Sremski Karlovci: SKA.
- RUSSO, Alessio. 2018. Principi-baroni nel Regno aragonese di Napoli: il caso di Federico d'Aragona, principe di Squillace e di Taranto (1482-1487). *Reti Medievali Rivista* 19/2: 247-259.
- RUSSO, Enza. 2015. La corte del re di Napoli Ferrante I d'Aragona (1458-1494): tradizione e innovazioni. *E-Spania* 20: 2-15.
- RYDER, Alan F. C. 1976. *The Kingdom of Naples under Alfonso the Magnanimous. The Making of a Modern State*. Oxford: Clarendon Press.
- RYDER, Alan. 1990. *Alfonso the Magnanimous: King of Aragon, Naples and Sicily, 1396-1458*. Oxford: Clarendon Press.
- RYDER, Alan. 2001. Giovanna II d'Angiò, regina di Sicilia. U *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 55. [http://www.treccani.it/enciclopedia/giovanna-ii-d-angio-regina-di-sicilia_\(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/giovanna-ii-d-angio-regina-di-sicilia_(Dizionario-Biografico)) (posjet 14. 7. 2019).
- SAMBON, Arthur. 1913. *I tornesi falsi di Ferdinando I d'Aragona coniaty a Napoli, a Barletta, a Gaeta, a Cosenza, a Lecce, a Capua e ad Isernia*. Napulj: Melfi & Joele.

- SANTORO, Mario. 1988. Humanism in Naples. U *Renaissance Humanism. Foundations, Forms and Legacy*, ur. A Rabil, sv. 1: *Humanism in Italy*, 296-331. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- SAPORI, Armando. 1955. *Studi di storia economica* (secoli XIII-XIV-XV), sv. 1. Firenca: Sansoni.
- SCHMITT, Oliver Jens. 2017. Between Two Worlds or a World of its Own? The Eastern Adriatic in the Fifteenth Century. U *The Crusade in the Fifteenth Century. Converging and Competing Cultures*, ur. Norman Housley, 169-186. London/New York: Routledge.
- SPREMIĆ, Momčilo. 1970. Presuda Benku Kotruljeviću. *Zbornik filozofskog fakulteta u Beogradu* 11/1: 365-398.
- SPREMIĆ, Momčilo. 1971. *Dubrovnik i Aragonci 1442-1495*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
- SPREMIĆ, Momčilo. 1974. Vazali kralja Alfonsa Aragonskog. *Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu* 12/1: 455-469.
- SPREMIĆ, Momčilo. 1987. Ragusa tra gli aragonesi di Napoli e i turchi. *Medievalia* 7: 187-197.
- ŠPOLJARIĆ, Luka. 2018. Bosanska kraljica Katarina i humanisti, dio prvi: Leonardo Montagna i njegovi epigrami. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti ZPDZ HAZU* 36: 61-80.
- ŠPOLJARIĆ, Luka. 2019. Nicholas of Modruš and his De Bellis Gothorum: Politics and National History in the Fifteenth-Century Adriatic. *Renaissance Quarterly* 72/2: 440-480.
- TADIĆ, Jorjo. 1939. *Promet putnika u starom Dubrovniku*. Dubrovnik: Turistički savez Dubrovnika.
- TUCCI, Ugo. 1990. Introduzione. U Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell' arte di mercatura*, ur. Ugo Tucci, 1-128. Venecija: Arsenale editrice.
- VASOLI, Cesare. 1980. *Cultura delle corti*. Firenca: Cappelli.
- VUJIĆ, Mihajlo. 1909. Prvo naučno delo o trgovini Dubrovčanina Benka Kotruljića. *Glas SKA* 80: 1-101.
- ZEBIĆ, Milorad. 1962. *Život i rad Dubrovčanina Benka Kotruljića i njegov spis o trgovini i o savršenom trgovcu*, Titograd: Udruženje knjigovođa Crne Gore.

Dubrovnik and the Aragonese Kingdom of Naples in the 15th Century: The Role of the Kotrulj Family

During the first half of the 15th century, the Republic of Dubrovnik sought to establish diplomatic and trade relations with the powerful state of Naples. Economic exchanges and political connections expanded, as evidenced by documents from both Dubrovnik and Naples, and also in a different way also by Ragusan merchant and diplomat Benedict Kotrulj, in his famous work *Del arte dela mercatura*. The government of Dubrovnik was well informed about the king of Aragon, Alfonso V, and communicated with him during the reign of Queen Joanna II. Alfonso's first charter to Ragusans, on the freedom of trade and compensation for damages inflicted on them by pirates, was issued in 1428, followed by numerous new privileges and exemptions. During the reign of Alfonso and his successor, Ferrante, the people of Dubrovnik became the most privileged merchants in the Kingdom of Naples, surpassing the Venetians.

After securing the throne, Alfonso embarked on the reconstruction of the Kingdom of Naples and elevated it militarily, economically and culturally. Among the many foreign traders and companies, the Ragusans secured their place in the kingdom. Moreover, since the beginning of Alfonso's reign, Dubrovnik became a vital diplomatic and intelligence stronghold for the king in his endeavours to fulfil to his considerable political ambitions in the eastern Adriatic seaboard and throughout the Balkan Peninsula, especially in his anti-Ottoman campaigns. The king's diplomacy also entailed relations with Dubrovnik's enemies, such as Duke Stjepan Vukčić Kosača, but the Dubrovnik government tolerated this, because its advantageous position in the kingdom far outweighed any drawbacks.

In trade and diplomacy between Dubrovnik and the Aragonese countries, the Kotrulj family of Ragusa enjoyed the most prominent position. In the first half of the 15th century, Jacob Kotrulj, in addition to his extensive mercantile activities in the Kingdom of Naples, obtained a high number of privileges for his republic. He was also the governor of the mint in Naples. His business was continued by son Benedict just as Alfonso ascended to the throne. He was very well situated in the Aragonese court of Naples, under the protection of both Alfonso and Ferrante. As a merchant, he exploited this to his advantage, overseeing a lucrative business in southern Italy and Catalonia between Ragusan, Florentine and Catalan merchants. In addition, as his father before him, he was the governor of the mint in Naples and L'Aquila. Although he was at odds with the Republic of Dubrovnik in a lengthy commercial dispute, his immunity as an envoy of Alfonso and then Ferrante kept him safe from litigation in his home city.

The reigns of Alfonso and Ferrante in the Kingdom of Naples was marked by peace and economic and cultural progress. A number of humanists and scholars of the time gathered at Alfonso's court, including Benedict Kotrulj, a merchant,

diplomat and the author of several significant works. He, his family, and the entire Republic of Dubrovnik profited from Aragonese rule in the Kingdom. Their privileged status attracted many merchants from Dubrovnik to Naples and other cities in the kingdom. In the latter half of the 15th century, privileges in the Kingdom of Naples allowed the republic to overcome the crisis caused by Ottoman conquests in the Balkan hinterland. During that period, the people of Dubrovnik reach a settlement with the Ottoman Empire, gaining great privileges there and the status of mediators between the empire and the West, in the first instance the Kingdom of Naples. The benefits were also political, as Dubrovnik was one of the important strongholds of Aragonese policy in the eastern Adriatic seaboard and in the wider hinterland. The French conquest of Naples in 1395 ended the glorious period of the Aragonese government, initiated by Alfonso's triumph in 1442, and even the people of Dubrovnik had to alter policies and seek new alliances in southern Italy.

Keywords: The Republic of Dubrovnik, The Kingdom of Naples, 15th century, Benedikt Kotrulj

Ključne riječi: Dubrovačka Republika, Napuljsko Kraljevstvo, 15. stoljeće, Benedikt Kotrulj

Zdenka Janeković Römer
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku
Lapadska obala 6
20000, Dubrovnik
zjanekovicroemer@gmail.com

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
52
BROJ 3

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 3

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Gostujući urednik / Guest Editor

Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Poseban broj
*Napuljski obzori hrvatskoga
kasnog srednjovjekovlja*

Special issue
*Neapolitan Horizons of the
Croatian Late Middle Ages*

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*